

## KRONIKA

TONE PERŠAK: SMER  
HAMBURG-ALTONA

(Ljubljana, Prešernova družba, 1988,  
302 strani)

Književnost

Izredno ploden pisatelj sedaj že srednje generacije Tone Peršak (rojen 1947) je v našem književnem življenju izrazito prisoten kar na treh področjih: kot publicist, kot dramatik in ne nazadnje kot pripovednik. V zadnjih šestih letih je izdal Peršak kar šest knjig pripovedne proze: dve novelistični zbirki (Novele, Ljubljanske novele), eno povest (Sledi) in tri romane (Prehod, Vrh, Smer Hamburg-Altona). Problemska vozlišča za svoje daljše prozne tekste najdeva avtor predvsem v našem sodobnem življenju, v preteklost pa se je napotil le z romanom Vrh. Vendar je problematika slednjega romana nadčasovna: gre za spopad med samosvojim umetnikom (umetništvom) in nasilno oblastjo (oblastništvom).

Peršakovo pisanje bi mogli morda označiti kot nazorni realizem (upodobljena stvarnost je razvidno, oprijemljivo predstavljena), s tem da oznaka ne omenja niti priznanja niti očitka, ampak zgolj ugotavljanje dejstev. Problem proze, ki se ne spušča v stilistične bravure modernističnega ali kakega drugega tipa, ampak ostaja stilno preprostejša, vsebinsko razpoznavnejša in tako širšemu bralstvu dostopnejša, vidim predvsem v zanimivosti (nove) tematike. Gre torej za to, da novost vsebinskega »kaj« zadovolji bralce ne glede na stilni »kako«. Zdi se, da se zadnji Peršakov roman prej omenjeni misli kar prilega. Književne informacije o usodi t. i. zdomcev so pač dokaj redke, tako je pritegljivost Peršakovega romana toliko večja.

Glavna oseba romana je Maks Senčar, kmečki sin iz Slovenskih goric, čigar žitje in bitje spoznava bralec kar od njegovega rojstva dalje (oseba je predstavnik avtor-

jeve generacije!). Bolj ali manj vsevedni pripovedovalec nas seznanja z Maksovo mladostjo, šolanjem doma in prvimi večjimi življenjskimi izkušnjami na srednji šoli v Murski Soboti. Prvi del romana se končuje s slepo ulico, v katero zaide Maks, ko ne najde prave življenjske usmeritve. V drugem delu se napoti Maks kot »Gastarbeiter« v Nemčijo in se tu zaposli pri kovaču. Za cilj svojega dela v Nemčiji si zada: dobiti denar za zgraditev gostišča ob domačem, Rotmanskem jezeru. Tretji del opisuje, kako se Maks po dvanajstih letih vrne v domovino. Tu pa mu birokratske in sistemske blokade onemogočijo njegovo gostinsko-turistično zamisel. Razočaran se vrne v Nemčijo, zdaj že tujec v dveh državah, ob vrnitvi v Nemčijo pa izgubi (hoče izgubiti!) pri kartanju na vlaku vse premoženje. Konec romana nam kaže Maksa na novem začetku, ko potuje brez denarja z vlakom proti končni postaji, Hamburg-Altona. Asociaciji iz Župančiča sta naravni in nevsiljivi (pesem Z vlakom in poudarjena omemba Hamburga v Dumi), zadnje poglavje z naslovom Poker pa nas spomni še na Šalamuna (njegova prva zbirka Poker). Sicer pa naslovi poglavij nakazujejo ali vsaj omogočajo še več nadaljnjih stikov z domačo in tujo književnostjo (Maks, Ali ali, Veselica, Ta dolgčas, Tujec, Besede, besede, besede ipd.). In Altona? Ali naj jo povežemo s Sartrovo dramo Zaprti v Altoni?

Maksa, ki je v bistvu značilen primer neprilagodljivega ali premalo prilagodljivega človeka, porazi lastna fiksna ideja: gostišče ob Rotmanskem jezeru. Tako je obenem žrtev okoliščin (tj. drugih) in samega sebe.

Peršak spretno, čeprav večkrat predvidljivo spleta zgodbo in vpeljuje vanjo več zanimivosti, med katere sodi vsekar Maksovo srečanje s slovensko emigracijo v Nemčiji. Trdi prijem, ki ga doži-

vi Maks pri emigrantih, pa je enak tistemu, s katerim ga seznanjajo domača policija. Potrdi se dejstvo, kako težko je biti »nekje vmes«.

Delo, ki računa s širokim občinstvom (izšlo je pri Prešernovi družbi), bo temu gotovo ugajalo. Imeti ga moremo za kar uspelo različico sicer bolj ali manj tradicionalnega, a miselno vendar sodobnega realističnega pisanja.

#### MARKO URŠIČ: ROMANJE ZA ANIMO

(Ljubljana, Cankarjeva založba 1988, 219 strani)

Že Uršičev leposlovni knjižni prvenec, roman *Razpoke*, je pokazal, da imamo opraviti z zrelem in kultiviranim pisateljem, ki ga ne mučijo začetniške oblikovalne težave. Novi Uršičev roman, *Romanje za Animo*, to zrelost in kultiviranost še potrjuje.

Avtor se je enako skrbno ukvarjal z oblikovnimi in tematskimi sestavinami. Roman je zgradil na sicer že večkrat uporabljenem načinu, da se avtor označi zgolj za izdajatelja ali prirejevalca dela, ki ga je napisal nekdo drug. Ta sistem nakazuje avtor že v podnaslovu takole: »roman – dnevnik po Anonimusovih »Zapisih s poti« za tisk pripravil Marko Uršič«. Avtorska igra »podvajanja« pa poudarjeno prehaja nazaj v »združevanje«. Že v uvodu pravi »prirejevalec«: »vse bolj se mi je namreč zdelo, da sem ta dnevnik napisal jaz sam, moj »drugi jaz«, nekakšen moj popolni dvojnik«. In v epilogu: »Ko znova premišlujem o usodi Zapiskov s poti in njih avtorja, se mi vse bolj zdi, da sem avtor teh zapiskov resnično – jaz sam«.

Besedno in miselno igro si je privoščil avtor že v naslovu. *Animo*, ki je sicer v romanu dejanska ženska oseba (spominja seveda tudi na jungovsko animo), najdemo anagramsko skrito v avtorju oziroma njegovem zakritem imenu: Anonimus. Dogajanje romana poteka v Jeruzalemu, torej na pomembnem zgo-

dovinskem in sodobnem političnem in kulturnem prizorišču in povezovališču kar treh najpomembnejših, sprva bližnjevzhodnih in pozneje svetovnih ver: judaizma, krščanstva in islama.

Okvir zgodbe je takle: Anonim se ustavi na poti iz Indije domov v Jeruzalemu (torej je eden tistih številnih, ki iščejo »luč na vzhodu«). Potovanja na vzhod, z bolj ali manj določenim iskateljskim ciljem so se medtem že uveljavila kot zanimiva sestavina slovenskih literarnih del, npr. pri M. Dolencu, E. Flisarju idr.). Namesto nameravanih nekaj dni ostane Anonim v Jeruzalemu kar več mesecev. V tem času doživi pravcati roman, ki mu sledimo prek dnevniških zapiskov od maja do julija. Roman, ki je oblikovno dnevniški, je vsebinsko posrečena mešanica ljubezenskega, idejnega in celo pustolovskega. Ljubezenska stran zgodbe je v znamenju Anonimove zveze z Animo, ki je ne glede na svoje ženske čare zanimiva tudi kot judovsko-arabska mešanica. Idejno stran predstavljajo številni teološki in meditativni ekskurzi, ki izpričujejo bogato piščevno razgledanost. Mestoma se prepričamo tudi o avtorjevi filozofski strokovnosti, vendar ne na ško do primerno prevladujoči pripovednosti. Izstopajoči lik v idejni strani zgodbe je rabi Jaakov, blagi modrijan, ki s svojo strpnostjo ustvarja most med nasprotnima bregovima obeh narodov ene dežele. In še pustolovska stran romana. Označujejo nastop palestinskih teroristov, ki ugrabijo Anonima za talca (to opisuje 2. del romana).

Arabsko-izraelska (judovska) dvojnost je osrednja podoba ostro razklanega sveta, Anima in Jaakov pa predstavljata dve možnosti približevanja nasprotnih si polov. Teroristi Anonima končno izpušijo in ta se napoti k Jaakovu v bolnico. Tu se razodene tudi pripovedovalčevo bogoiskateljstvo z vprašanjem rabiju: »povej mi... je Bog?« Rabi je odgovoril: »sitra ahra« = druga stran, kar bi lahko nakazovalo ono (skrivno) stran, nedostopno tukajšnjosti, morda pa spoznavno tam, onstran. Pomembno stran

s čimmanj besedami, pri tem pa se ogibati ponavljanju (beri: mlatenju prazne slame) in larpurlartizmu.

Brelovo zapuščino poenostavljeno lahko sumiramo v njegovih diskografskih (24 singlov in 17 LP) in filmografskih (11 filmov) dosežkih, to pa še zdaleč ne zao kroža pomena in delovanja enega najbolj pomembnih Belgijcev 20. stoletja. V prid tej trditvi velja dodati, da danes Brelovo poezijo preučujejo na mnogih šolah in

fakultetah širom po Belgiji, Franciji in drugod po Zahodni Evropi. Poleg tega je o Brelovem življenju in ustvarjalnosti doslej napisano že skoraj trideset knjig ali pomembnejših znanstvenih del, ki zao krožajo pomen njegovega dela, še vedno navzočega v širšem evropskem prostoru in času.

Izola, 30. 6. 1988

Slavko Gaberc

## Popravek

Ker so v 10. številki Sodobnosti imeli tiskarski, lektorski in korektorski škratje nekaj družni poskočni ples, bi prosil za posamezne popravke.

str. 983 (1. stolpec): 1. vrsta: izredno ploden – *prav: plodni*; 8. vrsta: Novele – *prav: Novelete*; 2. odstavek, 4. vrsta: omenja: *prav: pomeni*;

str. 984 (2. stolpec): 16. vrsta od spodaj: Označujejo – *prav: Označuje jo*; 1. vrsta zadnjega odstavka: dvojnost – *prav: dvojost* (gre za ločilnost, ne za množilnost);

str. 985 (2. stolpec): 11. vrsta od spodaj: udeležencu – *prav: udeleženca*;

str. 986 (1. stolpec): 5. vrsta od spodaj (ta je najhujša!): moral dati – *prav: mogel dati* (niti na misel mi ne pride, da bi avtorju vsiljeval kak »svoj« naslov. Ne gre za *moranje*, gre za možnost: avtor bi *lahko* dal (ali: mogel dati) namesto Drobtinic drug naslov, a ga ni ... itd.).

Andrijan Lah